

UDK 159.923.3-053.4
316.614-053.4
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 10. siječnja 2014.

AGRESIVNOST I PRIHVAĆENOST U SKUPINI DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Dr. sc. Lara Cakić, poslijedoktorandica

Doc. dr. sc. Tena Velki

Učiteljski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku

Sažetak: Agresija je društveno neprihvatljivo ponašanje s namjerom da se ljudima ili imovini nanese šteta (Vasta, Haith i Miller, 1997). U predškolskoj dobi agresivnost je najizraženija, a razlog su tomu uobičajena ponašanja za navedenu dob, kao što su ispadi bijesa te iritabilna ponašanja koja nestaju u ranoj školskoj dobi. Kod djevojčica se agresivnost u predškolskoj dobi izražava kroz ponašanja kao što su ogovaranje (uništavanje nečije reputacije kod druge djece), isključivanje iz društva, vrijeđanje. Dječaci više izražavaju fizičku agresiju (instrumentalnu i neprijateljsku). Kao najčešći uzrok neprihvatanja među vršnjacima navodi se antisocijalno ponašanje (Ladd, 1999). Cilj rada bio je utvrditi povezanost agresivnog ponašanja i prihvaćenosti djece predškolske dobi u skupini vršnjaka. U ispitivanju je sudjelovalo 240-ero djece (125 dječaka i 115 djevojčica) u dobi od 5 do 7 godina koja pohađaju vrtiće u Osijeku te njihove odgajateljice. Za procjenu agresivnosti korištena je Skala agresivnosti iz Skale za procjenu ponašanja djece predškolske dobi od strane odgajatelja – (TRF – Achenbach, 1991). Skala sadrži opise ponašanja kao što su izazivanje, tjelesna agresivnost i napadanje. Za utvrđivanje prihvaćenosti u vrtićkoj skupini korištena je Skala za utvrđivanje sociometrijskog statusa na temelju procjena vršnjaka (Sociometric Peer-rating Scale – Asher, 1979). Dobivena je negativna povezanost agresivnosti i prihvaćenosti na ukupnom uzorku. S obzirom na spol, kod dječaka je dobivena negativna povezanost agresivnosti i prihvaćenosti, dok kod djevojčica nije.

Ključne riječi: agresivnost, prihvaćenost, djeca predškolske dobi, vršnjaci, dječaci, djevojčice

Uvod

Agresivnost

Agresivnost je društveno neprihvatljivo ponašanje s namjerom da se ljudima ili imovini nanese šteta (Vasta, Haith i Miller, 1997). Iako postoji mnogo definicija agresivnosti, većina ih sadrži dvije važne karakteristike: 1. ponašanje čija je svrha naštetiti nekomu te 2. žrtva koja percipira da je povrijeđena (Harre i Lamb, 1983; prema Underwood, 2004). Ponašanja koja nanose štetu prijateljstvu ili socijalnom statusu također odgovaraju kriteriju agresivnosti (Galen i Underwood, 1997; prema Underwood, 2004). Generalno, agresivna ponašanja destruktivna su za odnose i većinu agresivnih ponašanja vršnjaci barem djelomično osuđuju. Ipak, neka agresivna ponašanja obično se smatraju pravednima i toleriraju se, a vršnjaci ih čak i potiču. To su npr. uzvraćanje nakon provokacije ili branjenje sebe i tuđeg dostojanstva (Perry, Perry i Kennedy, 1992; prema Bierman, 2004). Agresivnost je važan koncept jer je rano agresivno i antisocijalno ponašanje prediktor kasnijih problema u prilagodbi (Farrington, 2001; prema Liu, 2004).

U dobi do 5 godina bijes i tjelesna agresivnost, osobito borba za predmete, sasvim su uobičajeni. Istraživanja pokazuju da se oko 13% trogodišnjaka tuče s vršnjacima i ima ispade bijesa (Crowther, Bond i Rolf, 1981; prema Underwood, 2004). U razdoblju od 5 do 7 godina učestalost tjelesne agresije nastavlja opadati. Taj pad može biti uzrokovan time što izrazito agresivna ponašanja postaju manje ekstremna. Tijekom tog razdoblja agresivnost je povezana s obiteljskim čimbenicima (SES i roditeljstvo) te načinom procesiranja informacija (Ladd i Burgess, 1999; prema Underwood, 2004). U predškolskoj dobi agresivnost se kod djevojčica ispoljuje kroz ponašanja kao što su ogovaranje (uništavanje nečije reputacije kod druge djece), isključivanje iz društva, vrijeđanje. Dječaci više ispoljuju fizičku agresiju (instrumentalnu i neprijateljsku).

S obzirom na spolne razlike, Keenan i Shaw (1993; prema Shaw i Winslow, 1997) daju dva objašnjenja. Prvo objašnjenje uključuje različite oblike ponašanja roditelja u procesu socijalizacije. Kao rezultat spolno stereotipnog ponašanja, djevojčice teškoće više usmjeravaju prema internalizirajućim problemima u ponašanju. Tu hipotezu podržavaju ponašanja roditelja prema djeci predškolske dobi kada više tjelesno kažnjavaju sinove, dok se u discipliniranju djevojčica više koriste objašnjavanjem (Block, 1978; prema Shaw i Winslow, 1997). Također, majke više potiču djevojčice da suosjećaju s drugima, brinu o njima, dijele igračke s vršnjacima, da se ponašaju prosocijalno (Ross i sur., 1990; prema Shaw i Winslow, 1997). Drugo objašnjenje zašto su eksternalizirana ponašanja kod djevojčica manje zastupljena govori o boljim adaptivnim vještinama kod djevojčica, što facilitira prosocijalno ponašanje.

Od rane dobi do polaska u školu djevojčice se tjelesno, kognitivno, socijalno i emocionalno brže razvijaju u odnosu na dječake. Dječaci su podložniji nekim neurorazvojnim poremećajima, kao što su nedovoljna mentalna razvijenost, autizam, teškoće u učenju te hiperaktivnost (American Psychiatric Association, 1987; prema Shaw i Winslow, 1997). Kognitivno, djevojčice imaju razvijenije vještine vezane uz govor te sposobnost da ostanu motivirane i u situacijama kada su ometane (Huttenlocher i sur., 1991; prema Shaw i Winslow, 1997). U području socijalnog i emocionalnog razvoja Hay i sur. (1992; prema Shaw i Winslow, 1997) utvrdili su da su djevojčice, u usporedbi s dječacima, sklonije korištenju prosocijalnim strategijama rješavanja konflikta u odnosu na agresivne.

Uzimajući u obzir te podatke, postoje podržavajuće činjenice za oba pristupa koji daju objašnjenje u korist prevalencije eksternalizirajućih oblika ponašanja kod dječaka. Konstrukt eksternalizirani problemi u ponašanju odnosi se na skupinu problema u ponašanju koji se ispoljuju u ponašanju „prema van“ te obuhvaćaju agresivno i delinkventno ponašanje. Eksternalizirani problemi u ponašanju predstavljaju najčešće i najstabilnije neprilagođeno ponašanje kod djece (Prinzle, Onghena i Hellinckx, 2006).

Prihvaćenost u skupini vršnjaka

Osnovni se oblici socijalnog ponašanja u odnosu na vršnjake javljaju vrlo rano. Već u dobi od 2 mjeseca bebe se okreću prema vršnjacima. U dobi od 3 do 4 mjeseca reagiraju prema vršnjacima jednostavnim gestama, dok im se u dobi od 6 mjeseci osmjehuju (Ladd, 1999). Tijekom prve godine života djeca se uključuju u kratke aktivnosti s vršnjacima, dok se tijekom druge i treće godine počinju igrati s vršnjacima. U toj dobi već imaju vršnjake s kojima se više vole igrati (Guralnick, 2001). Daljim razvojem djeca provode sve više vremena u igri s vršnjacima. Od vršnjaka dobivaju povratnu informaciju o svojim sposobnostima, svoje postupke procjenjuju kao bolje, jednako dobre ili lošije u odnosu na postupke druge djece (Beatty, 2002). Nadalje, kako se igranje u skupini nastavlja, tako raste sklonost povezivanju s vršnjacima, učestalost kontakata s vršnjacima povećava se, a igra postaje dominantna društvena aktivnost djece (Garvey, 1986).

S obzirom na važnosti odnosa s vršnjacima, radi utvrđivanja djetetova položaja u skupini, razvijene su sociometrijske tehnike putem kojih vršnjaci procjenjuju druge pripadnike skupine.

Sociometrijski se status pokazao snažnim i korisnim pokazateljem odnosa među vršnjacima; relativno stabilan tijekom vremena i u različitim kontekstima (Coie i Kupersmidt, 1983; prema Underwood, Kupersmidt i Coie, 1996). Smatra se jednim od najprimjerenijih načina selekcioniranja rizične djece s obzirom na razvoj različitih problema u ponašanju (Parker i Asher, 1987; prema McClellan i Kinsey, 1997).

Većina djece ima određenih teškoća u odnosu s vršnjacima. Nekada su ti problemi kratkotrajni i predstavljaju važno iskustvo, a negativne povratne informacije od vršnjaka mogu poboljšati razumijevanje socijalnih situacija. Tada uspješno razrješenje konflikata s vršnjacima razvija vještine reguliranja emocija i rješavanja konflikata, no djeca rijetko uče korisne vještine kada imaju stalne probleme u odnosu s vršnjacima (Bierman, 2004). Djeca su često neprihvaćena jer njihovo ponašanje smeta drugima (Parker i sur., 1995; prema Bierman, 2004), pa su stoga u svrhu razvijanja programa za poboljšanje prihvaćenosti djece u skupini vršnjaka istraživana ponašanja i osobine prihvaćene i neprihvaćene djece. Istraživanja pokazuju da prihvaćena djeca uspostavljaju kontakt očima s drugom djecom, uspješnije razlikuju emocije kod vršnjaka, uspješnija su u neverbalnoj komunikaciji te uspješnije kontroliraju ljutnju. Uspješnije objašnjavaju drugima što i zašto žele, sklonija su kompromisima te prilagođavaju svoje ponašanje potrebama drugih. Za razliku od prihvaćene djece, neprihvaćena djeca sklonija su agresivnom ponašanju i povlačenju. Ne slušaju pažljivo druge i lošije objašnjavaju razloge svoga ponašanja, teže surađuju s vršnjacima te nastoje dominirati (Santrock, 1996).

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi postoji li povezanost agresivnog ponašanja i prihvaćenosti djece predškolske dobi u skupini vršnjaka.

Problemi

1. Ispitati povezanost agresivnog ponašanja i prihvaćenosti dječaka i djevojčica predškolske dobi u skupini vršnjaka.
2. Ispitati razlikuju li se dječaci i djevojčice u agresivnom ponašanju i prihvaćenosti.

Metoda

Sudionici

U ispitivanju je sudjelovalo 240-ero djece (125 dječaka i 115 djevojčica) u dobi od 5 do 7 godina iz 10 starijih vrtićkih skupina u Osijeku sa svojim odgajateljicama.

Instrumentarij

1. Skala agresivnosti iz Skale za procjenu ponašanja djece predškolske dobi od strane odgajatelja – (TRF – Achenbach, 1991). Skala sadrži 25 čestica koje opisuju ponašanja kao što su izazivanje, tjelesna agresivnost i napa-

danje. Koeficijent pouzdanosti (Cronbach alpha) na ovdje ispitanom uzorku iznosi $\alpha = 0,95$.

2. Skala za utvrđivanje sociometrijskog statusa na temelju procjena vršnjaka (Sociometric Peer-rating Scale – Asher, 1979) za utvrđivanje prihvaćenosti u skupini. Skala je namijenjena djeci predškolske dobi. Primjena je te skale individualna. Djetetu se prvo pokaže fotografija vršnjaka iz skupine te ga se pita kako se dijete na fotografiji zove da bi se utvrdilo poznaje li ga. Zatim slijedi pitanje o tome koliko se s njom/njim voli igrati. Dijete se upućuje da fotografiju vršnjaka iz skupine s kojim se jako voli igrati stavi u kutiju na kojoj je nacrtano sretno lice, fotografiju onoga s kojim se nekad voli, a nekad ne voli igrati u kutiju na kojoj je lice neutralna izraza, a fotografiju onoga djeteta s kojim se ne voli igrati u kutiju na kojoj je nacrtano lice tužna izraza. Tužno se lice boduje jednim bodom, neutralno dvama, a sretno trima bodovima. Prosječna ocjena svakog djeteta standardizira se (z-vrijednosti) s obzirom na spol i skupinu. Tako dobiven rezultat jest mjera prihvaćenosti u skupini. Viši rezultati pokazuju veću prihvaćenost. Na uzorku djece predškolske dobi (Asher, 1979) dobivena je test-retest pouzdanost 0,81 u razdoblju od četiri tjedna između dva mjerenja.

Postupak

Ispitivanje je obavljeno u 10 dječjih vrtića u Osijeku. Odgajateljicama su podijeljene skale s ispisanim imenima djece te nije bilo mogućnosti biranja djeteta iz vlastite skupine koje će se procjenjivati.

Svaka je odgajateljica procjenjivala samo neku djecu (oko polovice skupine) iz svoje skupine. Dvije skupine imale su samo po jednu odgajateljicu, te su one procjenjivale svu djecu iz svoje skupine.

Dio su individualnih ispitivanja djece u prostorijama vrtića provele osobe koje su djeci poznate (dvoje psihologa). U prosjeku, ispitivanje svakoga djeteta trajalo je oko 15 minuta.

Rezultati i rasprava

Povezanost agresivnog ponašanja i prihvaćenosti

Dobivena je statistički značajna negativna povezanost agresivnog ponašanja i prihvaćenosti na cijelom uzorku te kod dječaka, dok je kod djevojčica povezanost negativna, ali ne i statistički značajna. Rezultati su prikazani u tablici 1.

Tablica 1. Povezanost agresivnog ponašanja i prihvaćenosti

VARIJABLE	Prihvaćenost	Prihvaćenost (djevojčice)	Prihvaćenost (dječaci)
Agresivno ponašanje	-0,38**		
Agresivno ponašanje (djevojčice)		-0,16	
Agresivno ponašanje (dječaci)			-0,52**

** p < .01

Dobiveni rezultati u skladu su s drugim istraživanjima. Schwartz i sur. (1999) došli su na uzorku od 389-ero djece u dobi od 5 do 6 godina do zaključka da su submisivna ili povučena djeca, kao i ona koja su impulzivna i agresivna, rizična za odbacivanje od strane vršnjaka.

Rezultati istraživanja Eisenberga i sur. (1999) pokazuju da je kontroliranje ljutnje kod djece u dobi od 4 do 6 godina povezano s kvalitetom njihovih odnosa s vršnjacima četiri godine poslije. Djeca koja nisu bila agresivna i koja su primjereno verbalno izražavala svoju ljutnju procijenjena su kao više prihvaćena. Djeca koja su se povlačila iz socijalnih situacija kada su bila ljutita u dobi od 4 do 6 godina, četiri su godine poslije imala problema u ponašanju. Nedostatak socijalnih vještina pokazao se povezanim s problemima u ponašanju, posebno pri prelasku iz vrtića u školu.

Na uzorku dječaka dobiveni su rezultati kao i na ukupnom uzorku, tj. povezanost problema u ponašanju i prihvaćenosti negativna je i statistički značajna. Ti su rezultati u skladu s prethodnim istraživanjima. Dječaci koji su se ponašali agresivno manje su prihvaćeni od neagresivnih dječaka (Ladd i sur., 1988; prema Miller-Johnson i sur., 2002). Kao najčešći razlog zbog kojega se s njima ne vole igrati, druga su djeca navodila njihovo agresivno ponašanje (*Udara me*).

Neprihvaćeni dječaci u predškolskoj dobi kod kojih je agresivno ponašanje ostalo stabilno i u dobi od 8 godina i dalje su bili manje prihvaćeni, za razliku od dječaka koji su u dobi od 8 godina pokazivali nižu razinu agresivnosti u odnosu na raniju dob (Offord i Bennet, 1994; prema Clarke-Stewart, 2003).

Na ovom uzorku nije utvrđena povezanost agresivnosti i prihvaćanja kod djevojčica. Crick, Casas i Ku (1999) utvrdili su procjenom učestalosti agresivnog ponašanja od rane do odrasle dobi da dječaci/muškarci i djevojčice/žene ispoljuju različite oblike agresivnosti; djevojčice/žene su više agresivne na način da narušavaju odnose među drugima (ogovaranje, izoliranje, facijalne ekspresije...), dok su dječaci/muškarci više fizički agresivni. Crick (1996) smatra da je različita vrsta agresivnosti povezana s različitim socijal-

nim motivima te da se važnost tih motiva razlikuje kod dječaka i djevojčica. S obzirom da je kod dječaka naglašena važnost dominacije, a kod djevojčica intimnosti, spolne razlike vjerojatno rezultiraju razvojem različitih agresivnih taktika. Tako je tjelesna i verbalna agresija najbolja za tjelesnu dominaciju, dok je agresija koja narušava odnose među drugima najbolja za manipuliranje socijalnim odnosima i za potrebe djevojčica za socijalnom prihvaćenošću.

Iako ovdje korištena skala agresivnosti uključuje i pitanja vezana uz agresivnost kojoj je svrha narušiti odnose među drugima, tih je pitanja manje nego onih koja opisuju fizičku agresiju, pa to može biti uzrok neutvrđivanju povezanosti između prihvaćenosti i agresivnosti kod djevojčica.

Razlike u agresivnom ponašanju i prihvaćenosti

Testiranjem značajnosti razlika između rezultata djevojčica i dječaka na skali agresivnosti utvrđene su razlike između dječaka i djevojčica; dječaci su od strane odgajatelja procijenjeni kao više agresivni. Na Skali za utvrđivanje sociometrijskog statusa utvrđeno je da se djevojčice i dječaci ne razlikuju s obzirom na prihvaćenost u svojoj vrtićkoj skupini. Rezultati su prikazani u tablici 2.

Tablica 2. Razlike između dječaka i djevojčica u agresivnom ponašanju i prihvaćenosti

VARIJABLE	Dječaci N = 125		Djevojčice N = 115		t
	M	SD	M	SD	
Agresivno ponašanje	6.19	8.27	3.94	5.98	2.40*
Prihvaćenost	2.26	.36	2.24	.32	.23

* $p < .05$

Leober i Hay (1994; prema Kraatz i sur., 2000) u longitudinalnom istraživanju razvoja eksternaliziranih i internaliziranih problema u ponašanju kod dječaka i djevojčica u dobi od 5 do 13 godina zaključuju da su djevojčice manje agresivne od dječaka po procjenama učitelja i majki. Kao što je već navedeno, uzrok utvrđenim spolnim razlikama u razini agresivnosti može biti u različitim načinima izražavanja agresivnosti kod dječaka i djevojčica. Djevojčice agresivnost češće izražavaju na verbalan način (npr. ogovaranju drugu djecu), što nije dovoljno obuhvaćeno ovom skalom. Crick (1996) smatra da su djevojčice koje se ponašaju na agresivan način jednako rizične za neprimljeno ponašanje u kasnijoj dobi kao i dječaci koji izražavaju fizi-

čku agresivnost tijekom predškolske dobi.

Ovdje nisu dobivene značajne razlike u prihvaćenosti s obzirom na spol. Rezultati drugih istraživanja prihvaćenosti djece navedene dobi nisu jednoznačni. Pettit, Clawson i Dodge (1996) utvrdili su da su djevojčice u vršnjačkoj skupini prihvaćenije od dječaka, dok zaključci Lindseya (2002) ne ukazuju na razlike u prihvaćenosti s obzirom na spol. S obzirom na to da razlika u broju ovdje ispitanih dječaka i djevojčica nije statistički značajna, nepostojanje razlike ne može se pripisati odnosu dječaka i djevojčica. Nadalje, kako nema razlike u prihvaćenosti, dok postoji razlika u razini agresivnosti kod dječaka i djevojčica, možemo zaključiti da vršnjaci dječake ne prihvaćaju manje iako su agresivniji od djevojčica.

Zaključci

Iako su dječaci procijenjeni kao agresivniji u odnosu na djevojčice, nije utvrđena razlika u razini prihvaćenosti dječaka i djevojčica. Tako je različita razina agresivnosti kod dječaka i djevojčica prihvatljiva da bi bili poželjni partneri u igri s vršnjacima predškolske dobi.

Literatura

1. Asher, S. R. (1979). A Reliable Sociometric Measure for Preschool Children. *Developmental Psychology*, 15(4), 443-444.
2. Beaty, J. J. (2002). *Observing developmental*. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
3. Bierman, K. L. (2004). *Peer rejection*. New York: The Guilford Press.
4. Clarke-Stewart, K. A., Allhusen, V. D., McDowell, D. J., Thellen, L. & Call, J. D. (2003). Identifying psychological problems in young children: How do mothers compare with child psychiatrists? *Journal of Applied Developmental Psychology*, 23(6), 589-624.
5. Crick, N. R. (1996). The role of overt aggression, relational aggression, and prosocial behavior in the prediction of children's future social adjustment. *Child Development*, 67(5), 2317-2327.
6. Crick, N. R., Casas, J. F. & Ku, H. C. (1999). Relational and physical forms of peer victimization in preschool. *Developmental Psychology*, 35(2), 376-385.
7. Eisenberg, N., Gunthrie, I. K., Murphy, B. C., Shepard, S. A., Cumberland, A. & Carlo, G. (1999). Consistency and development of prosocial dispositions: A longitudinal study. *Child Development*, 70, 1360-1372.
8. Garvey, C. (1986). Peer Relations and the Growth of Communication. U E. C. Mueller i C. R. Cooper (ur.), *Process and Outcome in Peer Relationships* (329-345). New York: Academic Press.

9. Guralnick, M. J. (2001). Social competence with peers and early childhood inclusion: Need for alternative approaches. U M. J. Guralnick (ur.), *Early childhood inclusion: Focus on change* (481-502). Baltimore: Brooks.
10. Kraatz, K., M., Bates, J. E., Dodge, K. A. & Pettit, G. S. (2000). A Cross-Domain Growth Analysis: Externalizing and Internalizing Behaviors During 8 Years of Childhood. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28, 161-179.
11. Ladd, G. W. (1999). Peer Relationships and Social Competence During Early and Middle Childhood. *Annual Reviews of Psychology*, 50, 333-359.
12. Lindsey, E. W. (2002). Preschool Children's Friendships and Peer Acceptance: Links to Social Competence. *Child Study Journal*, 32, 145-155.
13. Liu, J. (2004). Childhood Externalizing Behavior: Theory and Implications. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 17(3), 93-103.
14. McClellan, D. E. & Kinsey, S. J. (1997). Children's social behavior in relation to participation in mixed-age or same-age classrooms. Paper represented at the Biennial meeting of the Society for research in Child development: Washington, DC.
15. Pettit, G. S., Clawson, M. A. & Dodge, J. E. (1996). Stability and Change in Peer-rejected Status: The Role of Child Behavior, Parenting, and Family Ecology. *Merrill-Palmer Quarter*, 42, 267-294.
16. Miller-Johnson, S., Coie, J. D., Maumary-Gremaud, A. & Bierman, K. (2002). Peer Rejection and Aggression and Early Starter Models of Conduct Disorder. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 30, 217-230.
17. Prinzie, P., Onghena, P. & Hellinckx, W. (2006). A cohort-sequential multivariate latent growth curve analysis of normative CBCL aggressive and delinquent problem behavior: Associations with harsh discipline and gender. *International Journal of Behavioral Development*, 30(5), 222-259.
18. Schwartz, D., McFayden-Ketchum, S., Dodge, K. A., Pettit, G. S. & Bates, J. E. (1999). Early Behavior Problems as a Predictor of Later Peer Group Victimization: Moderators and Mediators in the Pathways of Social Risk. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 27, 191-201.
19. Santrock, J. W. (1996). *Child Development*. Chicago: Brown & Benchmark publishers.
20. Show, D. S. & Winslow, E. B. (1997). Precursors and correlates of antisocial behavior from infancy to preschool. U D. M. Stoff, J. Breiling i J. Maser (ur.), *Handbook of antisocial behavior* (148-158). New York: Wiley.

21. Underwood, M. K. (2004). Sticks and Stones and Social Exclusion: Aggression among Girls and Boys. U P. K. Smith i C. H. Hart (ur), *Childhood social development* (533-548). Oxford: Blackwell Publishing.
22. Underwood, M. K., Kupersmidt, J. B. & Coie, J. D. (1996). Childhood peer sociometric status and aggression as predictors of adolescent childbearing, *Journal of Research on Adolescence*, 6(2), 201-223.
23. Vasta, R., Heith, M. i Miller, S. A. (1997). *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Aggression and peer acceptance in preschool classrooms

Abstract: Aggression is defined as a socially unacceptable behaviour with the aim to harm either people or property (Vasta, Haith and Miller, 1997). Aggression is mostly expressed in preschool years, which is expected due to the fact that this period is characterized by rage attacks and irritable behaviour. This kind of behaviour decreases or disappears in early school years. Preschool girls express aggression through undermining (destroying one's reputation among other children), excluding from social play, and offending. Boys are more likely to engage in physical (instrumental and hostile) aggression. The most common reason for peer rejection is antisocial behaviour (Ladd, 1999). The study in this paper examines the relationship between aggressive behaviour and peer acceptance in preschool classrooms. The study included 240 children (125 boys and 115 girls) attending several kindergartens in Osijek at the age of five to seven, and their preschool teachers. The Aggression Scale from The Child Behaviour Checklist - Teacher rating scale (TRF - Achenbach, 1991) was used. The scale contains descriptors of behaviour for provocation, physical aggression and attacking. The Sociometric Peer-Rating Scale (Asher, 1979) was used for the assessment of peer acceptance. The results point at a negative correlation between peer acceptance and aggression and at a difference related to sex: negative correlation was detected between peer acceptance and aggression for boys but not for girls.

Key words: aggression, peer acceptance, preschoolers, peers, boys, girls

Aggressivität und akzeptanz in einer gruppe von kindern im vorschulalter

Zusammenfassung: Aggression ist ein sozial inakzeptables Verhalten mit der Absicht Menschen oder jemandes Eigentum Schaden zuzufügen (Vasta, Haith und Miller, 1997). Im Vorschulalter ist Aggressivität am auffälligsten. Der Grund dafür sind altersgemäße Verhaltensweisen wie Wutausbrüche und irritables Verhalten, die im frühen Schulalter allerdings verschwinden. Bei Mädchen äußert sich Aggressivität im Vorschulalter z. B. durch Lästern (jemanden vor anderen Kindern in üblen Ruf bringen), soziale Ausgrenzung oder Beleidigungen. Jungen zeigen in höherem Maße körperliche Aggression (instrumentelle und feindliche). Als häufigste Ursache der Nichtakzeptanz unter Gleichaltrigen wird antisoziales Verhalten angeführt (Ladd, 1999). Das Ziel dieser Studie war es, den Zusammenhang zwischen aggressivem Verhalten und der Akzeptanz der Kinder im Vorschulalter in einer Gruppe von Gleichaltrigen festzustellen. An der Befragung haben insgesamt 240 Kinder teilgenommen (125 Jungen und 115 Mädchen) im Alter von 5 bis 7 Jahren, die Kindergärten in Osijek besuchen sowie ihre Erzieherinnen. Für die Einschätzung der Aggressivität wurde die Aggressivität-Skala aus der Skala zur Einschätzung des Verhaltens der Kinder im Vorschulalter seitens der Erzieher – (TRF - Achenbach, 1991) verwendet. Die Skala enthält Verhaltensbeschreibungen wie zum Beispiel: Provozieren, körperliche Aggressivität und Angreifen. Um die Akzeptanz in der Kindergartengruppe festzustellen, wurde die Skala zur Feststellung des soziometrischen Status anhand der Einschätzung von Gleichaltrigen verwendet (Sociometric Peer-rating Scale - Asher, 1979). Es wurde ein negativer Zusammenhang zwischen der Aggressivität und der Akzeptanz in der Gesamtstichprobe festgestellt. Bezüglich des Geschlechts wurde bei den Jungen ein negativer Zusammenhang zwischen Aggressivität und Akzeptanz festgestellt, was bei den Mädchen nicht der Fall war.

Schlüsselwörter: Aggressivität, Akzeptanz, Kinder im Vorschulalter, Gleichaltrige, Jungen, Mädchen